

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2010. február 23.*

A C-310/08. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Court of Appeal (Anglia és Wales) (Civil Division) (Egyesült Királyság) a Bírósághoz 2008. július 11-én érkezett, 2008. április 21-i határozatával terjesztett elő az előtte

a London Borough of Harrow

és

Nimco Hassan Ibrahim,

a Secretary of State for the Home Department

között folyamatban lévő eljárásban

* Az eljárás nyelve: angol.

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, J. N. Cunha Rodrigues (előadó), K. Lenaerts, J.-C. Bonichot és P. Lindh tanácselnökök, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Schiemann, P. Kūris, Juhász E., L. Bay Larsen, T. von Danwitz és A. Arabadjiev bírák,

főtanácsnok: J. Mazák,
hivatalvezető: H. von Holstein hivatalvezető-helyettes,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. szeptember 2-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a London Borough of Harrow képviselőjében K. Rutledge barrister,
- N. H. Ibrahim képviselőjében N. Rogers barrister, S. Morshead solicitor megbízásából,
- az Egyesült Királyság Kormánya képviselőjében V. Jackson, meghatalmazotti minőségben, segítője: C. Lewis QC,
- a dán kormány képviselőjében R. Holdgaard, meghatalmazotti minőségben,

- Írország képviselőjében D. O'Hagan és B. O'Moore, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: D. Conlan Smyth barrister,

- az olasz kormány képviselőjében I. Bruni, meghatalmazotti minőségben, segítője: W. Ferrante avvocato dello Stato,

- az Európai Közösségek Bizottsága képviselőjében D. Maidani és M. Wilderspin, meghatalmazotti minőségben,

- az EFTA Felügyeleti Hatóságának képviselőjében N. Fenger, F. Simonetti és I. Hauger, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2009. október 20-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az 1992. július 27-i 2434/92/EGK tanácsi rendelettel (HL L 245., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 69. o.) módosított, a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK rendelet (HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.; a továbbiakban: 1612/68 rendelet) 12. cikkének, valamint az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti

és a tanácsi irányelv (HL 2004. L 158., 77. o.; helyesbítések: HL 2004. L 229., 35. o., HL 2005. L 197., 34. o., HL 2007. L 204., 28. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 46. o.; helyesbítés: HL L 274., 2009.10.20., 47. o.) értelmezésére vonatkozik.

- 2 A kérelmet a London Borough of Harrow (London város Harrow városrészének önkormányzata) és N. H. Ibrahim, valamint a Secretary of State for the Home Department között az N. H. Ibrahim által benyújtott lakhatási támogatás iránti kérelem elutasítása miatt indult peres eljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós szabályozás

- 3 Az 1612/68 rendelet ötödik preambulumbekszdése a következésképpen szól:

„mivel annak érdekében, hogy a szabad mozgáshoz való jog objektív mérce szerint szabadon és méltósággal legyen gyakorolható, kívánatos, hogy egyenlő bánásmódot biztosítsanak a jogszabályokban és a jogalkalmazásban egyaránt, valamennyi ügy vonatkozásában, a tevékenység foglalkoztatottként való folytatásával és a lakhatással összefüggésben, továbbá kiküszöböljék a munkavállalók szabad mozgásának akadályait, különösen amelyek a munkavállalónak azt a jogát érintik, hogy a családja csatlakozhasson hozzá, és a családnak a befogadó országba történő integrálódásra lehetősége legyen”.

4 Az 1612/68 rendelet 10. cikke kimondta:

„(1) Állampolgárságuktól függetlenül a következők jogosultak azzal a munkavállalóval letelepedni, aki az egyik tagállam állampolgára, és aki egy másik tagállam területén áll alkalmazásban:

- a) a munkavállaló házastársa és azok a lemenő egyenes ági rokonaik, akik 21 évnél fiatalabbak vagy a munkavállaló eltartottjai;

- b) a munkavállaló és házastársa felmenő egyenes ági, eltartott rokonai.

(2) A tagállamok lehetővé teszik [helyesen: elősegítik] az (1) bekezdés rendelkezése alá nem tartozó családtagok letelepedését, ha a fent említett munkavállaló tartja el őket vagy vele közös háztartásban élnek abban az országban, ahonnan a munkavállaló érkezett.

3. Az (1) és (2) bekezdés alkalmazásában a munkavállalónak családja számára a foglalkoztatása szerinti régióban a helyi munkavállalók vonatkozásában átlagosnak tekintett lakással kell rendelkeznie; ez a rendelkezés azonban nem vezethet a hazai és másik tagállambeli munkavállalók közötti hátrányos megkülönböztetéshez.”

5 Az 1612/68 rendelet 11. cikke a következőképpen rendelkezett:

„Ha egy tagállam állampolgára foglalkoztatottként vagy önálló vállalkozóként tevékenységet folytat egy másik tagállam területén, házastársa és 21 év alatti vagy eltartott gyermekei jogosultak ugyanannak az államnak a területén foglalkoztatottként bármely

tevékenységet vállalni [helyesen: területén bármely munkaviszonyban munkát vállalni], abban az esetben is, ha egyik tagállamnak sem állampolgárai.”

6 Az 1612/68 rendelet 10. és 11. cikke a 2004/38 irányelv 38. cikkének (1) bekezdése értelmében 2006. április 30-ával hatályát veszítette.

7 Az 1612/68 rendelet 12. cikkének első bekezdése a következőket írja elő:

„Egy másik tagállamban foglalkoztatott vagy alkalmazásban álló állampolgár gyermekei, ha a gyermekek a fogadó állam területén laknak, az állam saját állampolgáraiéval azonos feltételekkel nyernek felvételt általános oktatási intézménybe, szakmunkás- és egyéb szakképzésre.”

8 A 2004/38 irányelv (3) és (16) preambulumbekzdése a következőképpen szól:

„(3) Az uniós polgárság a tagállamok állampolgárainak alapvető jogállása kell, hogy legyen, mikor a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogukat gyakorolják. Ezért szükséges a külön a munkavállalókkal, az önálló vállalkozókkal, valamint a diákokkal és más inaktív személyekkel foglalkozó, meglévő közösségi jogi eszközök egységes szerkezetbe foglalása és felülvizsgálata valamennyi uniós polgár szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogának egyszerűsítése és megerősítése érdekében.

[...]

- (16) Ameddig a tartózkodási jog kedvezményezettjei nem jelentenek indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére, nem lehet őket kiutasítani. Ennélfogva a kiutasítási intézkedés nem lehet a szociális segítségnyújtási rendszer igénybevételének automatikus következménye. A fogadó tagállamnak vizsgálnia kell, hogy átmeneti nehézségekről van-e szó, és figyelembe kell vennie a tartózkodás időtartamát, a személyes körülményeket és a támogatás összegét, hogy megítélhesse, hogy a kedvezményezett indokolatlan terhet jelent-e a szociális segítségnyújtási rendszerre, és hogy kiutasítsák-e. A Bíróság által meghatározott munkavállalókkal, önálló vállalkozókkal és álláskeresőkkal szemben nem lehet kiutasítási intézkedést hozni, kivéve közrendi vagy közbiztonsági okokból.”

- 9 A hivatkozott irányelv 7. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében:

„(1) Valamennyi uniós polgárt megilleti a tartózkodás joga egy másik tagállam területén három hónapot meghaladó időtartamra, ha:

- a) munkavállalók vagy önálló vállalkozók [helyesen: munkavállaló vagy önálló vállalkozó] a fogadó tagállamban; vagy
- b) elegendő forrásokkal rendelkeznek önmaguk és családtagjaik számára [helyesen: megfelelő anyagi fedezettel rendelkezik önmaga és családtagjai számára] ahhoz, hogy ne jelentsenek [helyesen: ne jelentsen] indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére [helyesen: rendszerének] tartózkodásuk [helyesen: tartózkodása] időtartama alatt, és a fogadó tagállamban teljes körű egészségbiztosítással rendelkeznek [helyesen: rendelkezik]; vagy

- c) – tanulmányok folytatásának fő céljából, ideértve a szakképzést is, beiratkoztak [helyesen: beiratkozott] egy magán- vagy közoktatási intézménybe, amelyet a fogadó tagállam akkreditált vagy tart fenn jogszabályai vagy közigazgatási gyakorlata alapján; és
- teljes körű egészségbiztosítással rendelkeznek [helyesen: rendelkezik] a fogadó tagállamban, és nyilatkozattal vagy választásuk [helyesen: választása] szerint más, azzal egyenértékű eszközzel bizonyítják [helyesen: bizonyítja] a megfelelő nemzeti hatóságnál, hogy elegendő forrással rendelkeznek önmaguk és családtagjaik számára [helyesen: megfelelő anyagi fedezettel rendelkezik önmaga és családtagjai számára] ahhoz, hogy a tartózkodásuk [helyesen: tartózkodása] időtartama alatt ne jelentsenek [helyesen: ne jelentsen] terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére; vagy
- d) az a), b) vagy c) pontban meghatározott feltételeket teljesítő uniós polgárt kísérő vagy hozzá csatlakozó családtagok.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott tartózkodás jogát ki kell terjeszteni azokra a családtagokra, akik nem valamelyik tagállam állampolgárai, és az uniós polgárt kísérik vagy hozzá csatlakoznak a fogadó tagállamban, feltéve hogy az uniós polgár megfelel az (1) bekezdés a), b) vagy c) pontjában említett feltételeknek.”

- 10 A 2004/38 irányelv „Családtagok tartózkodási jogának megtartása az uniós polgár halála vagy távoztása esetén” című 12. cikkének (3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az uniós polgárnak a fogadó tagállamból történő távoztása nem vonja maga után gyermekei, vagy a felügyeleti jogot gyakorló szülő tartózkodási jogának elvesztését,

állampolgárságukra tekintet nélkül, ha a gyermekek a fogadó tagállamban tartózkodnak, és ott egy oktatási intézménybe tanulmányok folytatása céljából beiratkoztak, tanulmányaik befejezéséig.”

- 11 A hivatkozott irányelv „Egyenlő bánásmód” című 24. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A[z EK-]Szerződésben és a másodlagos jogban kifejezetten előírt különleges rendelkezésekre is figyelemmel, az ezen irányelv alapján a fogadó tagállam területén tartózkodó valamennyi uniós polgárt a Szerződés alkalmazási körébe tartozó területeken egyenlő bánásmód illet meg a fogadó tagállam állampolgáraival. E jog kedvezménye kiterjed azokra a családtagokra is, akik nem valamelyik tagállam állampolgárai, és tartózkodási joggal vagy huzamos tartózkodási joggal rendelkeznek.”

A nemzeti szabályozás

- 12 Az Egyesült Királyságba (Európai Gazdasági Térségbe) történő bevándorlásról szóló 2006. évi rendelet (UK's Immigration [European Economic Area] Regulations 2006, a továbbiakban: a 2006. évi bevándorlási rendelet) 6. cikke értelmében az „Egyesült Királyság területén tartózkodásra jogosult személy” kifejezés az Európai Gazdasági Térség valamennyi olyan állampolgárára vonatkozik, aki az Egyesült Királyságban letelepedettként az alábbiakban meghatározott csoportok valamelyikébe tartozik: álláskereső, munkavállaló, önálló vállalkozó, önellátó személy vagy tanuló.
- 13 A hivatkozott rendelet 19. cikke (3) bekezdésének a) pontja értelmében e személy kiutasítható az Egyesült Királyságból, amennyiben e rendelet értelmében nem minősül az Egyesült Királyság területén tartózkodásra jogosult személynek, vagy e jogosultsága megszűnt.

- 14 A lakásügyekről szóló 1996. évi törvényből (UK's Housing Act 1996) és a lakhatási és a hajléktalansági támogatásról (támogatásra jogosultságról) szóló 2006. évi rendeletről (Allocation of Housing and Homelessness [Eligibility] Regulations 2006) következően csupán akkor jogosult lakhatási támogatást kérelmezni, amennyiben az uniós jog alapján az Egyesült Királyság területén tartózkodásra jogosult személynek minősül.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 15 N. H. Ibrahim somáliai állampolgár, aki egy dán állampolgárral, M. B. Yusuffal házasságot kötött.
- 16 M. B. Yusuf 2002 őszén érkezett az Egyesült Királyságba, és 2002 októberétől 2003 májusáig dolgozott ott. 2003 júniusától 2004 márciusáig munkaképtelenségi ellátást igényelt. Miután ennek az időszaknak a végén munkavégzésre alkalmasnak nyilvánították, M. B. Yusuf távozott az Egyesült Királyságból, majd 2006 decemberében visszatért oda.
- 17 Nem vitatott, hogy a munkaviszonya megszüntetése és az Egyesült Királyságból való távozása közötti időszakban M. B. Yusuf nem minősült a 2006. évi bevándorlási rendelet 6. cikkének értelmében vett, „az Egyesült Királyság területén tartózkodásra jogosult személynek”. Az Egyesült Királyságba való visszatérésekor M. B. Yusuf nem szerezte vissza az uniós jog alapján tartózkodási joggal rendelkező, „az Egyesült Királyság területén tartózkodásra jogosult személy” jogállását.
- 18 N. H. Ibrahim 2003 februárjában az idegenrendészeti hatóságok engedélyével érkezett az Egyesült Királyságba a férjéhez való csatlakozás céljából.

- 19 A házaspárnak négy 1 és 9 év közötti gyermeke van, akik dán állampolgárok. A három nagyobb gyermek édesanyjával együtt érkezett az Egyesült Királyságba, a negyedik gyermek pedig az Egyesült Királyságban született. A két nagyobb gyermek a szóban forgó tagállamba érkezésük óta részt vesz az állami oktatásban.
- 20 Férjének az Egyesült Királyságból 2004-ben történt távozását követően N. H. Ibrahim különvált tőle. N. H. Ibrahim soha nem volt gazdaságilag önellátó. Nem dolgozik, és teljes egészében szociális ellátásokra szorul ahhoz, hogy az alapvető megélhetési és lakhatási költségeit fedezze. Nem rendelkezik teljes körű egészségbiztosítással, és a National Health Service (NHS, nemzeti egészségbiztosító) ellátására szorul.
- 21 2007 januárjában N. H. Ibrahim lakhatási támogatást igényelt maga és gyermekei számára. 2007. február 1-jei határozatával a London Borough of Harrow illetékes tisztviselője elutasította ezt a kérelmet. Úgy ítélte meg, hogy sem N. H. Ibrahim, sem a férje nem volt jogosult az uniós jog alapján az Egyesült Királyságban való tartózkodásra. 2007. március 29-én a lakhatási támogatás iránti kérelmeket elutasító határozatok felülvizsgálatával megbízott [önkormányzati] tisztviselő az elutasító határozatot helybenhagyta.
- 22 Miután N. H. Ibrahim fellebbezést nyújtott be a hivatkozott határozatok ellen a Clerkenwell and Shoreditch County Courthoz (Clerkenwell és Shoreditch-i elsőfokú bíróság), az utóbbi 2007. október 18-i határozatával helyt adott a hozzá benyújtott fellebbezésének azzal az indokolással, hogy mint a gyermekek felügyeletét ténylegesen ellátó anya, N. H. Ibrahim az 1612/68 rendelet 12. cikke értelmében az Egyesült Királyságban tartózkodásra jogosultnak minősül, mivel gyermekei e tagállamban kerültek beiskolázásra, és N. H. Ibrahim férje olyan uniós polgár, aki ebben a tagállamban munkaviszonyban állt.
- 23 A London Borough of Harrow e határozat ellen a kérdést előterjesztő bírósághoz fellebbezett.

24 Ilyen körülmények között a Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„Olyan körülmények között, amikor

- egy harmadik állam állampolgárának minősülő házastárs és uniós polgárnak minősülő gyermekei elkísérték az Egyesült Királyságban letelepedő uniós polgárt,
  - az uniós polgár az Egyesült Királyságban munkavállaló volt,
  - az uniós polgár később megszüntette munkaviszonyát, és ezt követően távozott az Egyesült Királyságból,
  - az uniós polgár, a harmadik állam állampolgárának minősülő házastárs és a gyermekek gazdaságilag nem önellátóak, és az Egyesült Királyság szociális segítségnyújtására szorulnak,
  - a gyermekek nem sokkal az Egyesült Királyságba érkezésüket követően megkezdték általános iskolai tanulmányaikat, amikor az uniós polgár még munkavállalóként dolgozott:
- 1) a házastárs és a gyermekek az Egyesült Királyságban csak akkor rendelkeznek-e tartózkodási joggal, ha teljesítik a [...] 2004/38[...] irányelvben foglalt feltételeket?

vagy

- 2) a) a Bíróság értelmezése szerint az [...] 1612/68[...] rendelet 12. cikke alapján tartózkodási joggal rendelkeznek-e, anélkül hogy teljesíteniük kellene a [...] 2004/38[...] irányelvben foglalt feltételeket, továbbá
  - b) amennyiben ez a helyzet, rendelkezniük kell-e megfelelő anyagi fedezettel ahhoz, hogy tervezett tartózkodási idejük alatt ne jelentsenek terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére, és teljes körű egészségbiztosítással kell-e rendelkezniük a fogadó államban?
- 3) Amennyiben az első kérdésre igenlő válasz adandó, változtat-e azon az a jelen üggyhöz hasonló helyzet, miszerint a gyermekek megkezdték általános iskolai tanulmányaikat, és az uniós polgár munkavállaló munkaviszonya azelőtt szűnt meg, hogy lejárt volna a tagállamok számára a [...] 2004/38[...] irányelv átültetésére megszabott határidő?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első és második kérdéstről

- 25 Az együttesen vizsgálandó első két kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az alapeljárásban fennállóhoz hasonló körülmények között a gyermekek és a felügyeletüket ténylegesen ellátó szülő hivatkozhatnak-e anélkül a kizárólag az 1612/68 rendelet 12. cikke alapján a fogadó tagállamban fennálló tartózkodási jogra, anélkül hogy kötelesek lennének a 2004/38 irányelvben meghatározott feltételeket teljesíteni, vagy tartózkodási joguk csupán akkor ismerhető-e el, amennyiben a hivatkozott feltételeket teljesítik. Amennyiben tartózkodási joguk kizárólag az 1612/68 rendelet 12. cikkéből következik, a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ továbbá, hogy a gyermekeknek és a felügyeletüket ténylegesen ellátó

szülőnek megfelelő anyagi fedezettel és teljes körű egészségbiztosítással kell-e rendelkezniük a fogadó tagállamban.

- 26 Az 1612/68 rendelet 12. cikke értelmében egy másik tagállamban foglalkoztatott vagy alkalmazásban álló állampolgár gyermekei – ha a gyermekek a fogadó tagállam területén laknak – az adott tagállam saját állampolgáráival azonos feltételekkel nyernek felvételt általános oktatási intézménybe, szakmunkás- és egyéb szakképzésre.
- 27 Az 1612/68 rendelet 10. cikke az egyik tagállam állampolgárának minősülő és egy másik tagállam területén alkalmazásban álló munkavállaló házastársa és lemenő egyenes ági rokonai számára jogosultságot hozott létre arra, hogy ez utóbbi tagállamban letelepedjenek a munkavállalóval.
- 28 A 2004/38 irányelv 7. cikke (1) bekezdésének b) és d) pontjából, valamint (2) bekezdéséből az következik, hogy egy másik tagállam területén tartózkodó munkaviszonyban nem álló, illetve önálló vállalkozóként nem tevékenykedő uniós polgárt kísérő, vagy hozzá csatlakozó családtagjait állampolgárságuktól függetlenül megilleti a tartózkodás joga egy másik tagállam területén, amennyiben az uniós polgár megfelelő anyagi fedezettel rendelkezik önmaga és családtagjai számára, és a fogadó tagállamban teljes körű egészségbiztosítással rendelkezik.
- 29 Amint azt a Bíróság már megállapította, azon uniós polgár gyermekei, akik egy másik tagállamban telepedtek le, mialatt szülőjük migráns munkavállalóként gyakorolta tartózkodási jogát e tagállamban, az 1612/68 tanácsi rendelet 12. cikke értelmében jogosultak az általános oktatásban való részvétel céljából e tagállamban tartózkodni. Az a tény, hogy az érintett gyermekek szülei időközben elváltak, illetve csak az egyik szülő uniós polgár, és ez a szülő már nem migráns munkavállaló a fogadó tagállamban, e

tekintetben egyáltalán nem releváns (lásd ebben az értelemben a C-413/99. sz., Baumbast és R ügyben 2002. szeptember 17-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-7091. o.] 63. pontját).

30 A Bíróság továbbá megállapította, hogy amikor a gyermekeket az 1612/68 rendelet 12. cikke értelmében megilleti a tanulmányaik fogadó tagállamban való folytatásának joga, míg a felügyeletüket ellátó szüleiket az a veszély fenyegeti, hogy elveszítik tartózkodási jogukat, a fogadó államban a gyermekek kötelező iskolai tanulmányainak folytatása idejére való további tartózkodás lehetőségének megtagadása a szülőktől megfoszthatja az említett gyermekeket az uniós jogalkotó által számukra biztosított jogtól (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Baumbast és R ügyben hozott ítélet 71. pontját).

31 Ezen túlmenően miután a Bíróság a fent hivatkozott Baumbast és R ügyben hozott ítélet 72. pontjában emlékeztetett arra, hogy az 1612/68 rendeletet az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény 8. cikkében előírt családi élet tiszteletben tartásának követelménye tükrében kell értelmezni, a hivatkozott ítélet 73. pontjában arra a következtetésre jutott, hogy a migráns munkavállaló gyermekét az 1612/68 rendelet 12. cikke alapján megillető azon jog, hogy a fogadó tagállamban a kötelező iskolai oktatásban a lehető legjobb feltételekkel vehessen részt, szükségszerűen magában foglalja az említett gyermek arra vonatkozó jogát, hogy a felügyeletét ténylegesen ellátó személy elkísérje, és ennek megfelelően e személynek lehetősége legyen arra, hogy tanulmányai folytatása alatt vele tartózkodjon az említett tagállamban.

32 A kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy a fent hivatkozott Baumbast és R ügyben hozott ítélet az 1612/68 rendelet 10. cikkének és 12. cikkének együttes vagy csupán a 12. cikk alkalmazásán alapul-e. Pontosabban e bíróság arra vár választ, hogy egy tagállam olyan állampolgára gyermekeinek tartózkodási joga, aki a fogadó

tagállamban munkaviszonyban áll vagy állt, valamint az ilyen gyermekek felügyeletét ténylegesen ellátó szülő tartózkodási joga közvetve a hivatkozott 12. cikkből következik-e.

- 33 Először is a migráns munkavállalók gyermekeinek az 1612/68 rendelet 12. cikke alapján megillető oktatásban való részvételre vonatkozó egyenlő bánásmódhoz való jogával csupán azon gyermekek élhetnek, akik azon tagállam területén „tartózkodnak”, ahol az egyik szülőjük munkaviszonyban áll vagy állt.
- 34 Az oktatásban való részvétel tehát a gyermek fogadó tagállamban való előzetes letelepedésétől függ.
- 35 Az 1612/68 rendelet 12. cikkének a Bíróság által a fent hivatkozott Baumbast és R ügyben hozott ítéletben kifejtett értelmezése lehetővé teszi a gyermek önálló tartózkodási jogának az oktatásban való részvételhez való jogával kapcsolatban történő elismerését. A hivatkozott ítéletben különösen a gyermek oktatásban való részvételére vonatkozó jogának gyakorlása nem függött azon feltételtől, hogy a hivatkozott rendelet 10. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében – ameddig e rendelkezés hatályos volt – vett különös tartózkodási joggal rendelkezzen tanulmányai folytatásának teljes időtartama alatt.
- 36 A Bíróság a C-7/94. sz. Gaal-ügyben 1995. május 4-én hozott ítéletének (EBHT 1995., I-1031. o.) 21–24. pontjában kifejezetten elutasította a német kormány azon érvelését, amely arra hivatkozott, hogy szoros összefüggés áll fenn egyrészt az 1612/68 rendelet 10. és 11. cikke, másrészt e rendelet 12. cikke között, ezért az utóbbi rendelkezés csupán az 1612/68 rendelet 10. és 11. cikkében szabályozott feltételeket teljesítő gyermekek részére biztosítja az oktatásban való részvételre vonatkozó egyenlő bánásmódhoz való jogot. A hivatkozott Gaal-ügyben hozott ítélet 23. pontjában a Bíróság kifejezetten

megállapította, hogy az 1612/68 rendelet 12. cikke semmiféle utalást nem tesz a hivatkozott rendelet 10. és 11. cikkére.

- 37 Ugyanis az 1612/68 rendelet 12. cikkének jogi hátterével, valamint e cikk célkitűzéseivel ellentétes lenne, ha a gyermek oktatásban való részvételének jogát az ugyanazon rendelet egyéb rendelkezései alapján értékelt elkülönülő tartózkodási jogától tennénk függővé (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Gaal-ügyben hozott ítélet 25. pontját).
- 38 Következésképpen, mivel a gyermek 1612/68 rendelet 12. cikkéből eredő oktatásban való részvételének jogát a fogadó tagállamban való letelepedéséből következően megszerezte, ez a jog továbbra is megilleti a gyermeket, és az már nem vitatható azon indokból, hogy a hivatkozott rendelet 10. cikkében meghatározott feltételeket nem teljesítette.
- 39 Másodszor – amint magából az 1612/68 rendelet 12. cikkének szövegéből is kitűnik – az oktatásban való részvétellel kapcsolatos egyenlő bánásmódhoz való jog nem korlátozódik a migráns munkavállalók gyermekeire. E jog a volt migráns munkavállalók gyermekeire is alkalmazandó.
- 40 A gyermekek 1612/68 rendelet 12. cikkéből eredő joga továbbá nem függ a szüleiik fogadó tagállamban tartózkodáshoz való jogától. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a hivatkozott 12. cikk csupán azt követeli meg, hogy a gyermeknek az adott tagállamban kellett élnie mindkét vagy csak az egyik szülőjével, miközben legalább az egyik szülője munkavállalóként tartózkodott ebben a tagállamban (a 197/86. sz. Brown-ügyben 1988. június 21-én hozott ítélet [EBHT 1988., 3205. o.] 30. pontja, valamint a fent hivatkozott Gaal-ügyben hozott ítélet 27. pontja).

- 41 Annak elismerése, hogy a volt migráns munkavállalók gyermekei jogosultak a fogadó tagállamban tanulmányokat folytatni, miközben a szüleik már nem tartózkodnak e tagállamban, egyenértékű annak elismerésével, hogy a szüleik részére biztosított tartózkodási jogtól független tartózkodásra jogosultak, amely jog a hivatkozott rendelet 12. cikkén alapul.
- 42 Az 1612/68 rendelet 12. cikkét tehát az uniós jognak a másik tagállamban való tartózkodási jog gyakorlására vonatkozó feltételeit szabályozó rendelkezéseihez képest önállóan kell alkalmazni. A hivatkozott rendelet 12. cikkének ugyanazon rendelet 10. cikkéhez viszonyított önálló jellege képezte a Bíróság jelen ítélet 29–31. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatának alapját, amely a 2004/38 irányelv rendelkezéseivel kapcsolatban is érvényes.
- 43 Az ezzel ellentétes eredmény megghiúsítaná az 1612/68 rendelet ötödik preambulum-bekezdésében a migráns munkavállalók családjának a fogadó tagállam társadalmába való beilleszkedése tekintetében előírt célkitűzést. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében ahhoz, hogy az egyik tagállam állampolgárságával rendelkező munkavállaló gyermekének beilleszkedése sikeres legyen, elengedhetetlen, hogy e gyermeknek a fogadó tagállamban lehetősége legyen a kötelező iskolai oktatásban való részvételre, illetve tanulmányainak folytatására, valamint adott esetben azok sikeres befejezésére (lásd ebben az értelemben a 389/87. és 390/87. sz., Echternach és Moritz egyesített ügyekben 1989. március 15-én hozott ítélet [EBHT 1989., 723. o.] 21. pontját, valamint a fent hivatkozott Baumbast és R ügyben hozott ítélet 69. pontját).
- 44 A London Borough of Harrow, az Egyesült Királyság Kormánya, a dán kormány, valamint Írország kormánya álláspontja az, hogy a 2004/38 irányelv hatálybalépése óta kizárólag ez a jogszabály képezi az uniós polgárok és családtagjaik tagállamokban való tartózkodási jogának gyakorlására vonatkozó feltételek alapját, és ebből következően ezentúl semmiféle tartózkodási jog nem vezethető le az 1612/68 rendelet 12. cikkéből.
- 45 Ezzel kapcsolatosan semmiféle tényező nem enged arra következtetni, hogy az uniós jogalkotó azzal, hogy elfogadta a 2004/38 irányelvet, módosítani kívánta volna a hivatkozott 12. cikk Bíróság által is értelmezett hatályát oly módon, hogy ettől fogva e cikk normatív tartalma pusztán az oktatásban való részvételre korlátozódjon.

- 46 Ugyanilyen értelemben meg kell jegyezni, hogy az 1612/68 rendelet 10. és 11. cikkével kapcsolatosan bevezetett módosításokkal ellentétben a 2004/38 irányelv nem helyezte hatályon kívül a hivatkozott rendelet 12. cikkét. Ez a megoldás még inkább megerősíti, hogy az uniós jogalkotó szándéka az volt, hogy a hivatkozott cikk Bíróság által értelmezett hatálya ne kerüljön korlátozásra.
- 47 Az előző pontban kifejtett értelmezést alátámasztja az a tény, hogy a 2004/38 irányelv előkészítő munkálataiból kitűnik (COM(2003) 199 végleges, 7. o.), hogy az irányelv elfogadásának célja a hivatkozott Baumbast és R ügyben hozott ítélettel való összhang megteremtése volt.
- 48 Amennyiben az 1612/68 rendelet 12. cikke arra szorított volna, hogy az oktatásban való részvételre vonatkozó egyenlő bánásmódhoz való jogot kimondja, anélkül hogy a migráns munkavállalók gyermekei tartózkodási jogát előírja, e rendelkezés feleslegessé vált volna a 2004/38 irányelv hatálybalépése óta. A 2004/38 irányelv 24. cikkének (1) bekezdése azonban úgy rendelkezik, hogy az ezen irányelv alapján a fogadó tagállam területén tartózkodó valamennyi uniós polgárt a Szerződés alkalmazási körébe tartozó területeken egyenlő bánásmód illet meg a fogadó tagállam állampolgáraival, ami alapján nem fér kétség ahhoz, hogy az oktatásban való részvétel az uniós jog hatálya alá tartozik (lásd különösen a 293/83. sz. Gravier-ügyben 1985. február 13-án hozott ítélet [EBHT 1985., 593. o.] 19. pontját).
- 49 Végül a 2004/38 irányelv (3) preambulumbekzdése értelmében az irányelv célja különösen valamennyi uniós polgár szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogának egyszerűsítése és megerősítése (lásd ebben az értelemben a C-127/08. sz., Metock és társai ügyben 2008. július 25-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-6241. o.] 59. pontját). Márpedig az 1612/68 rendelet 12. cikkének, valamint a 2004/38 irányelv 7. cikke (1) bekezdése b) és d) pontjának, valamint (2) bekezdésének a migráns munkavállalók gyermekeire történő együttes alkalmazása azzal járna, hogy e gyermekeknek a fogadó tagállamban tanulmányaik folytatása érdekében való tartózkodási jogára sokkal szigorúbb feltételek vonatkoznának, mint azok a feltételek, amelyek a 2004/38 irányelv hatálybalépése előtt voltak alkalmazandók e gyermekekre.

- 50 Következésképpen egy másik tagállam azon állampolgárának gyermekei, aki a fogadó tagállamban munkaviszonyban áll vagy állt, valamint az ilyen gyermekek felügyeletét ténylegesen ellátó szülő a fogadó tagállamban kizárólag az 1612/68 rendelet 12. cikke alapján fennálló tartózkodási jogukra anélkül hivatkozhatnak, hogy kötelesek lennének a 2004/38 irányelvben meghatározott feltételeket teljesíteni.
- 51 Azt kell csupán meghatározni, hogy e tartózkodási jog gyakorlása függ-e attól a feltételtől, hogy az érdekelték megfelelő anyagi fedezettel és teljes körű egészségbiztosítással rendelkeznek-e a fogadó tagállam területén.
- 52 Előjáróban meg kell jegyezni, hogy ez a feltétel nem szerepel az 1612/68 rendelet 12. cikkében, valamint hogy – amint azt a Bíróság már megállapította – e cikket nem lehet megszorítóan értelmezni, és nem szabad semmilyen esetben sem megfosztani hatékony érvényesülésétől (a fent hivatkozott Baumbast és R ügyben hozott ítélet 74. pontja).
- 53 Sem a valamely tagállam állampolgár munkavállalója családtagjainak gazdasági önállóságára, sem e családtagok fogadó tagállamban való egészségbiztosítására vonatkozó követelmény nem következik a Bíróság ítélezési gyakorlatából.
- 54 A Bíróság – amelynek arra a kérdésre kell válaszolnia, hogy azon gyermekek, akik ugyanabban a tagállamban tartózkodnak, amelyben egy másik tagállam állampolgárságával rendelkező apjuk, aki munkaviszonyban állt, mielőtt származási államába visszatért volna, az 1612/68 rendelet 12. cikke értelmében jogosultak voltak-e a tanulmányi költségeik, valamint a saját és felügyeletüket ténylegesen ellátó személyek eltartása költségeinek, illetve egészségbiztosításuk költségeinek fedezésére szolgáló állami támogatásokra – azt állapította meg (anélkül, hogy a kérdéses tanulók gazdasági helyzetére kitért volna), hogy a valamely tagállam állampolgárának minősülő migráns munkavállaló gyermekeinek 1612/68 rendelet értelmében vett jogállása különösképpen maga után vonja a tanulmányok folytatásához az ilyen gyermekeknek a fogadó tagállam társadalmába való beilleszkedésének érdekében nyújtott állami támogatásokban való részesülése szükségességének uniós jog általi elismerését, és ez a követelmény még inkább fennáll olyan esetekben, amikor a hivatkozott rendelet rendelkezéseinek

kedvezményezettjei olyan tanulók, akik még iskolakötelezettségüket megelőzően érkeztek meg e tagállamba (a fent hivatkozott Echternach és Moritz egyesített ügyekben hozott ítélet 35. pontja).

55 A fent hivatkozott Baumbast és R ügyben hozott ítéletben Baumbast – azon gyermekek apja, akiknek az 1612/68 rendelet címén a fogadó tagállamban fennálló tartózkodási joga képezte az alapeljárás tárgyát – megfelelő anyagi fedezettel rendelkezett maga és családja számára ahhoz, hogy ne kelljen szociális segílyt igénybe vennie. Mindazonáltal a gyermekek és a tényleges felügyeletüket ellátó anyjuk tartózkodási jogára vonatkozó előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre adott válaszok nem e személyek gazdasági önállóságán alapultak, hanem azon a tényen, hogy az 1612/68 rendelet célja, vagyis a munkavállalók szabad mozgása szükségessé teszi, hogy a fogadó tagállamban tartózkodó munkavállaló családjának e tagállamba történő integrálódása a lehető legkedvezőbb feltételekkel történjen, ezért a felügyeletüket ellátó szüleit fogadó tagállamban a gyermekeik tanulmányainak folytatása idejére való további tartózkodás lehetőségének megtagadása megfoszthatja az említett gyermekeket az uniós jogalkotó által számukra biztosított jogtól (a fent hivatkozott Baumbast és R ügyben hozott ítélet 50. és 71. pontja).

56 A tanulmányaikat a fogadó tagállamban folytató gyermekek, valamint a tényleges felügyeletüket ellátó szülő tartózkodási jogát a 2004/38 irányelv bizonyos helyzetekben sem attól teszi függővé, hogy e személyek megfelelő anyagi fedezettel, illetve teljes körű egészségbiztosítással rendelkeznek-e.

57 Azon értelmezést, miszerint a tanulmányaikat a fogadó tagállamban folytató gyermekek, valamint a felügyeletükről gondoskodó szülő e tagállamban tartózkodáshoz való joga nem függ attól a feltételtől, hogy rendelkeznek-e megfelelő anyagi fedezettel, illetve teljes körű egészségbiztosítással, a 2004/38 irányelv 12. cikkének (3) bekezdése – amely úgy rendelkezik, hogy az uniós polgárnak a fogadó tagállamból történő távozása nem vonja maga után gyermekei, vagy a felügyeleti jogot ellátó szülő tartózkodási jogának elvesztését, állampolgárságukra tekintet nélkül, ha a gyermekek

a fogadó tagállamban tartózkodnak, és ott egy oktatási intézménybe tanulmányok folytatása céljából beiratkoztak, tanulmányaik befejezéséig – is alátámasztja.

58 Ugyan ez a rendelkezés nem alkalmazható az alapeljárásban, ám jól szemlélteti, hogy a 2004/38 irányelv különös jelentőséget tulajdonít a tanulmányaikat a fogadó tagállamban folytató gyermekek és tényleges felügyeletüket ellátó szüleik helyzetének.

59 A fenti megállapításokra figyelemmel az előterjesztett első két kérdésre azt a választ kell adni, hogy az alapeljárásban fennállóhoz hasonló körülmények között egy másik tagállam azon állampolgárának gyermekei, aki a fogadó tagállamban munkaviszonyban áll vagy állt, valamint az ilyen gyermekek felügyeletét ténylegesen ellátó szülő anélkül hivatkozhatnak kizárólag az 1612/68 rendelet 12. cikke alapján a fogadó tagállamban fennálló tartózkodási jogukra, hogy ezen joguk attól a feltételtől függene, hogy az érdekeltek rendelkeznek-e megfelelő anyagi fedezettel és teljes körű egészségbiztosítással ebben az államban.

A harmadik kérdésről

60 Tekintettel az első és második kérdésre adott válaszra, a harmadik kérdésre nem szükséges válaszolni.

A költségekről

- 61 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

Az alapeljárásban fennállóhoz hasonló körülmények között egy másik tagállam azon állampolgárának gyermekei, aki a fogadó tagállamban munkaviszonyban áll vagy állt, valamint az ilyen gyermekek felügyeletét ténylegesen ellátó szülő anélkül hivatkozhatnak kizárólag az 1992. július 27-i 2434/92/EGK tanácsi rendelettel módosított, a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendelet 12. cikke alapján a fogadó tagállamban fennálló tartózkodási jogukra, hogy ezen joguk attól a feltételtől függenek, hogy az érdekeltek rendelkeznek-e megfelelő anyagi fedezettel és teljes körű egészségbiztosítással ebben az államban.

Aláírások